

KRIJGSGEVANGENEN

Van de ca. vierduizendachthonderd die naar Tjilatjap vertrokken, kwamen ca. twaalfhonderd terecht in een dicht bij zee gelegen, half afgebouwd, volstrekt leeg kampement, het z.g. 'Nieuwe Kamp', ca. drieduizendzeshonderd in eerste instantie in een kleine geniekazerne die voor driehonderd man bestemd was geweest – de ca. drieduizendzeshonderd werden er in gepropt. Slechts een deel van de gevangenen werd er aan het werk gezet, van de overigen werd de 'voornaamste bezigheid', aldus Rob Nieuwenhuys, 'het ontlopen van de Japanse patrouilles die de hele dag als kwelgeesten door het kamp marcheerden met de bajonet op het geweer . . . Altijd was er wel een reden te vinden om te slaan, zoals bijvoorbeeld een al te doordringende blik of een verdachte trek om de mond of soms alleen maar de lengte van de gevangene.'¹ Het gevolg was dat men in het kamp voortdurend Japanners zag die gevangenen, die zich trachtten te verstoppen, achternazaten. De Japanse commandant, een een-en-twintigjarige luitenant, 'Bruintje Beer', gelastte dan bij wijze van straf nachtelijke appèls, 'soms wel driemaal per nacht . . ., liefst als het regende.'²

Erger nog dan 'Bruintje Beer' was de commandant van het Nieuwe Kamp, ook een jeugdige Japanse luitenant, Takita, oftewel 'Alva'. Van hem vermeldden wij reeds dat hij, toen een van de krijgsgevangenen zijn foutief ingevulde gehoorzaamheidsverklaring in een prullenmand had geworpen, alle gevangenen twee uur lang in geknielde houding had laten buigen. Deze Takita had bij aankomst in het kamp tegen overste Poulus gezegd (dit dus in een fase waarin in Tokio nog niet officieel besloten was dat de krijgsgevangenen militairen van de laagste rang waren, d.w.z. min of meer ingelijfd in het Japanse leger), 'dat wij er goed van doordrongen moesten zijn dat wij geen krijgsgevangenen doch opstandelingen en rebellen waren en dat wij dienovereenkomstig zouden worden behandeld.'³ Inderdaad, te eten kregen de krijgsgevangenen maar weinig, buiten het kamp moesten zij zwaar opruimingswerk doen in de vernielde haven van Tjilatjap (er werd veel bij geranseld), in het kamp o.m. een heuvel met 'duizenden kubieke meters aarde praktisch geheel met de blote handen' afgraven en 'op soortgelijke wijze' zware cocospalmen rooien; ook 'alle gras en begroeiing in het kamp moest met de hand worden verwijderd.'⁴

Onder zijn persoonlijk toezicht (als 'algemeen regisseur', schrijft over-

¹ R. Nieuwenhuys: *Een beetje oorlog*, p. 60. ² A.v. ³ H. Poulus: 'Verslag', p. 6. ⁴ A.v., p. 9.